

PIRMAS SKYRIUS

1347 METŲ LAPKRITIS

Kai prieinu girią, saulė jau arti laidos. Stabteliu ant kalvos ir, pažvelgusi atgal, iš kur atėjau, stipriau susisiaučiu apsiaustą, gindamasi nuo vėjo.

Upė apačioje lydyto aukso kaspinu riečia miesto sienas. Baltutėlė Avinjono katedros smailė kyšo virš stogų lyg grėsmingas pirštas, o šalia kasdien vis aukščiau stiebiasi Naujųjų rūmų pastoliai. Net per tokį atstumą iš kito kranto ataidi pašėlęs plaktukų kaukšėjimas ir mūrininkų šauksmai. Popiežius Klemensas, atvykęs prieš penkerius metus, nelabai apsidžiaugė savo pirmtako Benedikto XII naujaisiais rūmais – ne, Klemenso rūmai turi būti didžiausi pasaulyje, prašmatniausi.

Dievo palaima atsidurti už miesto, kvėpuoti žemės gaiva, o ne šlapimu ir suodžiais. Švytuodama tuščia pintine, suku iš kelio su giliomis provėžomis į šešėlių margumyną.

Galėčiau net miegodama eiti tuo taku, motinos išmintu po šimtamečiais ažuolais, palei apgriuvusias romėnų sienas ir apleistus alyvmedžių sodus. Šiuo metų laiku sutemos anksti leidžiasi į girias; reikės paskubėt pasižoliauti, kad spėčiau grįžti, kol naktin neužsidarė miesto vartai.

Vėsioje ažuolų paunksnėje auga taukės. Pastebiu mažyčius violetinius žiedelius, priklaupiu, iš už sijono juostos išsitraukiu peilį ir braukiu per plonyčius stiebelius. Mintyse permetu savo sąrašą: taukės – nuo reumato, paprastieji pankoliai – kepėjo kūdikiui nuo dieglių, taškuotosios mėtos – nuo blusų. Jos apniko, prasidėjus liūtimis, ir Margo, kasydamasi kiaurą naktį, neleidžia man miegoti.

Ta mintis kaip opelė burnoje neduoda ramybės. Margo.

Neina iš galvos mūsų rytinis ginčas, žodžiai ritasi vienas po kito kaip vandens nugaludinti akmenėliai upės dugne.

– Kodėl jis? – paklausiau kaip katė sliūkinėdama po mūsų kambarį. – Galėtum ištekti už bet ko, Margo. Pirklio, notaro, gydytojo. O kodėl pasirinkai Ereką Diuponą?

Mano sesuo dvynė sėdėjo ant mūsų lovos išsitiesusi, rankas susinėrusi ant krūtinės.

– Nes myliu jį, – atsakė tvirtai.

– Ir tau nė motais, kad jis turtingas, – atkertu.

– Taip nesąžininga, – atsakė ji, staiga nukaitusi. – Juk žinai, kad išteku ne dėl pinigų.

Greit prabėgs keli trumpi mėnesiai, ir ji paliks mane ir mūsų jaukius namus Gynybinės Sienos gatvėje, persikels į aidžius Diuponų rūmus, kuriuos lyg blyškus irzlus voras valdo jos būsimoji anyta. Iš mūsų giminės klapto matysiu savo tamsiaplaukės sesers pakaušį, nuolankiai palenktą galvą tarp kitų pirklių žmonių, kurių turtai režia akis nėrinių rankogaliais ir brangakmeniais nusagstytais auskarais. O aš lopysiu savo sijonus, džiovinsiu vaistažoles ir ruošiu nuovirus, gaminsiu tepalus nuo nudegimų virtuvėje ir taisysiu sulaužytus kaulus.

Man bus lemta slaugyti senstantį tėvą, stebėti, kaip mano atvaizdą veidrodyje apniaukia nuovargis ir išvagoja raukšlės.

– Kur buvau visus tuos metus, kai judvi su mama drauge naršydavot po miškus arba eidavot lankyti ligonių, arba link sodavot prie savo vaistų?

Nebuvo pykčio jos žodžiuose, tik netikėta nuoskauda, kokią jaučia žmogus, kai įkanda mėgstamas šuo.

Tų šimtų rytmečių prisiminimas siūbtelėjo kaip sapnas: mamos krumpliai, beldžiantys į meistriškai išraižytas Diuponų duris, šviesūs Ereko plaukai, blausiai blizgantys apytamsiame vestibulyje. Iki tol, kol išgalėjome pasisamdyti Anesę, Margo daug dienų praleido tuose šaltuose rūmuose.

– Tu buvai su mama, – toliau kalbėjo sesuo. – O aš buvau su Ereku.

– Galėjai eiti su mumis, – atsakiau, stengdamasi nuraminti sąžinę. – Prisimenu, mudvi kvietėme tave. Ėjai kartą kitą.

Bet tie žodžiai nesulaukia atbalsio. Matau Margo mažą, kaip ji laikosi įsikibusi į mamos sijoną, o mudvi išsiunčiame ją lauk pas kitus vaikus ir priimame į šį pasaulį jų naują broliuką ar sesutę.

– Juk žinai, Elėja, aš visada bijojau kraujo, – pasakė Margo. – Bet man labai patiko laikyti kūdikius ant rankų.

Visų labiausiai man baisu sulaukti dienos, kai mane pakvies prie Margo lovos kaip pribuvėją. Meldžiuosi, kad ji ne-numirtų, kaip mirė mama, kai kraujas sunkėsi į jos vedybinio guolio pūkinę antklodę, o aš vėl stovėjau bejėgė, neišmanydama, kaip ją gelbėti.

Šaltą orą perskrodžia kauksmas.

Sustingstu. Apžiūriu mišką aplink, budri kaip zuikis, bet tarp tamsių medžių nematyti jokio judėjimo. Galvoje atgyja vilkų vaizdai iš kažkokio riterių romano, bet Avinjono apylinkėse jau kelias dešimtis metų nepasitaikė pamatyti nė vieno vilko.

Žvėris vėl sustaugia, gūdžiai, įnirtingai, ir baigdamas sunkščia.

Kaukšmas sklinda nuo pievos.

Kišu ranką pintinėn, išsitraukiu sulankstytą alavinį šaukštą, kuriuo kasu pankolių gumbus, ir atstatau priekin kaip ginklą. Einu švokšdama, šlepsėdama nuo lietaus įtįzusią žemę. Dešimt žingsnių. Dvidešimt. Trisdešimt. Prieinu auksinės šviesos užlietą girios pakraštį, kur medžiai plonesni.

Kadaise, labai seniai, kažkoks darbštus valstietis toje vietoje iškirto mišką. Vidury skynimo kūpso apgriuvusi troba be stogo, apaugusi vijokliais, jie drykso nuo yrančių sienų lyg moters plaukai. Tai buvo mėgstamiausia mamos proguma. O prie trobos griuvėsių, būtent ten, kur auga pankoliai, stovi vilkas.

Instinktyviai slepiuosi už ąžuolo, jausdama, kaip pašėlusiai tvinksi pulsas. Ar jis pastebėjo mane? Bėgti? Iki jo maždaug trisdešimt žingsnių, bet jei nepasiduosiu panikai...

Žvėris sunkščia, toks gailus šuns inkštimas, kad baimė sugniaužia širdį. Nepaisydama savisaugos instinktų, kyšteliu galvą iš už medžio.

Padaras manęs dar nepastebėjo. Nuleidęs didelę galvą, kažką įdėmiai žiūrinėja žolėje. Apmetu akimis jo atsipalaidavusį kūną, stiprias kojas, galvos apybrėžas. Šuo, ne vilkas, bet nepanašus į jokią kada nors matytą šunį. Tai žvėris, atsidūręs

pusiaukelėje tarp savo plėšrių protėvių ir draugiškų gyvūnų, kurie, sugulę po stalais, tyko išėdų. Jo juodas kailis pasišiaušęs, tarp išsišovusių menčių styro kuokštas juodų plaukų, snukis pailgas, kampuotas.

Šuo vėl unkščia. Jausdama, kaip šleikščiai traukia paširdžius, suprantu, kad jo letena įkliuvo į spąstus.

Karalienės Joanos žemėse esu mačiusi daug brakonierių aukų – kiškių, lapių, kartais genetų, – bet niekada gyvų. Visi jie tįsodavo ant žemės sustiklėjusiomis akimis, bandę nugrauzti įkliuvusią leteną, kruvinais snukiais, maitvanagių sukapotu neįkainojamu kailiu.

Sukalbu poterius, dedu šaukštą atgal į pintinę ir, palikusi slėptuvę, einu į varinės šviesos užlietą pievą.

Netikėtai man pasirodžius, šuo pakreipia galvą. Atšoka ir gailiai suinkščia, kai geležis dar giliau įsikerta į raumenis. Palaukiu, kol kraujas nustos tvinkseti ausyse, ir priglaudžiu delną prie ažuolo kamieno. Prakalbu į gyvūną, kaip kadaisė mokė mama, mintyse įsivaizduodama žodžius ir veiksmus.

Sveikas, narsuoli. Žinau, kad tau skauda, ir užjaučiu tave. Niekio bloga tau nepadarysiu. Galiu padėti, jei leisi.

Šuo žiūri į mane, paskliautęs ausis ant pailgos galvos. Matau jo stiprius raumenis, storus aštrius nagus. Bet jis nejudą. Klausosi.

Aš galiu praskėsti spąstus ir tave išlaisvinti. Bet tu privalai manimi pasitikėti.

Jo žvėriškas žvilgsnis nenukrypsta nuo manęs dešimtį širdies tvinksnų. Paskui jis iš lėto nuleidžia galvą. Kai vėl pakelia akis, vilko nebėra. Likęs tik šuo.

Užgniaužusi kvapą, einu per pernykštę žolę.

Priėjusi tą vietą, kur jis jau gali mane pasiekti, priklausiu, ir mano veidas atsiduria sulig jo snukiu. Aš – ne mama. Paleistas jis gali perkąsti man gerklę ir parblokšti mane ant žolės, plūstančią krauju.

Colis po colio keliu ranką, tiesiu prie jo. Jo kvėpavimas nudegina man veidą. Jaučiu, kaip dvokia jo drėgnas kailis. Jis krūpteli, mano rankai palietus jo krūtinę. Pro tankų kailį ir raumenis justi, kaip kaulų narve daužosi širdis.

Šuo giliai atsikvepia. Pečiai suglemba, ausys atlėpsta. Pirštais jaučiu, kaip lėtėja širdies tvinksniai, ir jis nurimsta.

– Gerai, – kuždu. – Geras šunelis.

Išitikinusi, kad dabar jis nepadarys man nieko bloga, nukreipiu dėmesį į spąstus. Po šuns letena, pačiame įtaiso vidury, styro smaigas. Jei sugebėsiu jį ištraukti iš lizdo, galėsiu praskėsti spąstus. Švelniai, atsargiai, labai lėtai kaire ranka prispaudžiu juos prie žemės. Dešine ranka nutveriu smaigo galą: jis kruvinas, slidus, tvirtai laikosi geležiniame lizde. Apvynioju jį sijono kraštu, pasuku ir traukiu. Smaigas pajuda. Palengva ištempiu, dar kartą atsikvepiu ir praskečiu spąstus.

Šuo vėl sustaigia, kai iš letenos išlenda geležiniai dantys, aplipę sukrešėjusiu krauju ir plaukais. Jis atsargiai pakelia leteną. Ji bejėgiškai nusvyra. Pro sukepusį kraują matyti baltas kaulas. Pabandęs minti ja visu svoriu, sukaukia. Nieko negalvodama, tiesiu į jį rankas. Jis apsisuka ir šlubčiodamas dingsta tarp medžių.

Atsistoju drebėdama ir šaukiu jį pačiu švelniausiu balsu. Išvynioju duonos kepalėlį, kurį Anesė man primygtinai įpiršo, pakeliu jį aukščiau, kad vėjas nuneštų jo kvapą šuniui.

Apeinu apgriuvusią trobą plačiu ratu, tikėdamasi, kad jis pasirodys. Bet jis dingo.

Jis būtų grįžęs pas mamą. Būtų padėjęs galvą jai ant kelių, leidęs pakasyti paausius. Būtų sekęs paskui ją iki namų.

Žvėrys manęs nemėgsta, o ją mėgo. Girioje niekada nežiūriu žemyn, nesitikiu pamatyti gyvatės, kuri, apsigijusi apie kulkšnį, tarsi mėgaujasi žvynuotu pilvu jausdama mano odą. Elniai neišlenda iš tamsios paunksnės aksominiais snukiais įsibesti į delną, lyg būčiau Šv. Agrikolos bažnyčios kunigas šventintu vandeniu apšlakstytomis rankomis.

Bet kartais jaučiu kažką sekant iš paskos, žvilgteliu per petį ir pamatau katiną, kuris, iškėlęs uodegą, suka už kampo. Arba pastebiu, kaip visai arti nutupia paukštis, atstraksi dar arčiau, įdėmiai žiūrėdamas į mane blizgančiomis juodomis akimis. Viskas baigiasi vienodai, nors katinas pabėga purkšdamas, paukštis nuskrenda, čirpimu perspėdamas draugus. Aš ne ta, kuria mane palaikė.

Bandau nuslopinti širdgėlą, lydinčią mane drauge su mamos atminimu. Jis užklumpa netikėtai: kai plaunu indus su Anese ar vaikštau po prekyvietę su Margo, staiga prisimenu. *Mama mirusi*. Ta mintis perveria mane kaip žiemos mistralis ir užpučia visas žvakes, mano užžibintas jai atgrėsti.

Prabėgo dveji tušti metai, kai jos nebėra, kai ji buvo čia, sukosi plevėsuodama sijonu, niūniavo balades, lietė man ranką, norėdama parodyti kokį augalą ir paaiškinti jo paskirtį, jeigu jis pravartus, o jeigu ne, kaip jo vengti. *Viskas susiję*, sakė ji. *Kai suprasi tai, niekada nesijausi vieniša. Apsižvalgyk. Žemė tave šaukia.*

Ir jeigu ne Matilda Diupon, Ereko motina, dabar tikriausiai ji būtų šalia.

Stiprėja vėjas, dangumi gindamas tamsius debesis. Užuo-
vėjoje, prie apgriuvusios trobos pietinės sienos, kur neužlis,
imu iš pintinės duonos kepalėlį ir du obuolius ir dedu ant
žemės. Galvodama apie šunį sužeista koja tą lietingą naktį,
nusivelku apsiaustą, dailiai sulankstau keturlinkai ir pakloju
pasienyje, meldama šventąjį Pranciškų, kad jis rastų mano
auką.

Pasuku atgal į Avinjoną pas tėtį ir Anesę. Ir dar – pas
Margo.

Jau beveik priėjusi kelią, susizgrimbu, kad pamiršau pa-
siskinti taškuotųjų mėtų, ir keikteliu panosėje. Dar vieną sa-
vaitę blusos kandžios Margo, o manęs laukia nemigo naktys.

Vėjas kaišioja šaltus pirštus po rankogaliais, po suknelės apy-
kakle, kai drauge su visa minia Šv. Benedikto tiltu grįžtu į
miestą. Virš vartų plaikstosi vėliavos: popiežiaus raudona ir
balta su trijų vainikų tiara ir karalienės Joanos balta ir mėlyna
su karališkąja lelija.

Sargybiniai skaisčiai raudonomis uniformomis stovi
akis įbedę į tolius, vakaro saulės spinduliuose tviska kardų
rankenos ir dėklai.

Visas mintis stelbia miesto garsai kitapus sienos: sveiki-
nimai, prekeivių balsai, šunų skalijimas ir asilų bliovimas, ratų
dardėjimas grindiniu. Miestelėnai zuja siauromis gatvelėmis,
viena ranka prilaikydami ant galvos skrybėles, kad nenuplėštų

vėjas. Kaip tik tuo metu, kai dangų nuplieskia pirmieji žaibai, pasuku į Gynybinės Sienos gatvę.

Iš namo gatvės kampe pro atvirus langus sklinda balsai ir kepsnių kvapas. Griausmingas kvatojimas – tai tėtis. Švelnus kontraltas – Margo. Ir trečias balsas, malonus, vyriškas. Erekas.

Noriu bėgti atgal į girią.

– O štai ir ji! – man įėjus, sako tėtis, sunkiai stodamasis; sulig kiekviena oro permaina jam skauda nesveika koja. Jis prakaulus, jaunystėje sportavo, buvo greičiausias bėgikas, nenulstantis plaukikas, ir viskas nuėjo perniek, kai žirgas koja pataikė į kiškio olą ir griūdamas prigulė tėčiui koją. Mano tėvai susitiko pirmą kartą, kai mamos tėvas – gydytojas, o ji – jo jauna padėjėja – atėjo gydyti tėčio. Dabar jis pliktelėjęs, bet veidas toks pat dailus, įdegęs ir jaunatviškas, nors daug valandų praleidžia žvakių šviesoje palinkęs prie popiežiaus buhalterijos knygų.

Margo ir Erekas stovi priešais jį, malonus šviesos ir tamsos derinys. Visada pamirštu, kad Erekas toks aukštas: jis aštuoniolikos, metais vyresnis už mudvi su Margo, bet mano vaizduotėje jis visada aštuonerių arba dešimties, arba dvylikos, užsikoręs ant stogo, svaiddo obuolius į praeivius, besikarstydamas po medžius nusibrozdinęs kelius arba išsiterliojęs upės dumbly. Tas plačiapetis vyras dailia juodos vilnos eilute man nepažįstamas. Tik plaukai nepasikeitę nuo mažens, tokie pat švelnaus auksinio atspalvio kaip motinos.

– Ko taip vėlai? – klausia sesuo, suraukusi antakius. – Baiminomės, kad pakliūsi po lietum.

Nors mudvi nuo pat gimimo panašios kaip du vandens lašai, nuo trejų ketverių niekas mudviejų nesumaišo. Mūsų

akys kaip tėčio, rudos, plačiai viena nuo kitos įstatytos, nosys siauros ir tiesios, burnos nedidelės. Bet Margo veidas – tokia pat kaip mamos kaktas ir plaukų linija – išblyškęs, baltas kaip pienas, o mano įdegęs saulėje, kaip tėčio strazdanota nosimi ir skruostais. Per miegus netyčia pūslėtomis rankomis palietusi seserį, visada stebiuosi jos glėžnumu, švelniu ir trapiu liemeniu po naktiniais marškiniais.

Atkišu rankas, rodydama, kad nesulijusi.

– Kaip matot, grįžau sausutėlė.

– Kur tavo apsiaustas? – klausia Margo.

Greit sumetu mintyse. Jie nesuprastų, kaip pajutau, kad sulaukėjęs šuo nepadarys man nieko bloga. Tik mama būtų supratusi.

– Lankoje buvo šilta, – pamelavau. – Pakabinau jį ant šakos, skindama žoles, o paskui pamiršau.

– Kvaila. – Margo žiūri pro langą į tamsų dangų, jos juodi plaukai blizga, supinti į įmantrią kasą. – Rytoj tavo apsiaustas bus skuduras. Galėsi siaustis mamos, kol ištaikysiu progą pasiūti tau naują.

Iš sučiauptų lūpų spėju, kad ji tebepyksta ant manęs nuo pat ryto, bet kalba maloniu balsu, nes girdi Erekas.

– Mes švenčiame! – džiugiai sušunka tėtis, rodydamas į ąsotį su vynu ir taures ant stalo. Klausiamai kilsteliu antakius, nors širdies gilumoje jau žinau atsakymą.

– Mudu su Margo numatėme vestuvių dieną, – sako Erekas. Sesuo atsisuka į jį iš laimės spinduliuojančiu kaip saulėtekis veidu. – Susituoksime pavasarį, kai iš Prancūzijos grįš mano tėvas.